

میزان اثرگذاری و اولویت‌شخصی‌های رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و ارائه الگوی رفتاری مناسب (مطالعه موردی یکی از دانشگاه‌های تهران)

محمدباقر بابایی طلائی^۱

علی آیاتی^۲

پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱۱/۰۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۸/۰۳

چکیده

در این پژوهش برای نخستین بار رفتار تأثیرگذار استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی در جامعه آماری ۳۱۹ نفری از استادان، مربیان، فرماندهان و دانشجویان دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت. هدف پژوهش کشف میزان اثرگذاری و اولویت‌شخصی‌های رفتاری استادان دانشگاه بر ویژگی‌ها و شاخصه‌های تربیتی دانشجوی تراز انقلاب اسلامی است. با استناد به مبانی تربیت اصیل اسلامی، بیانات مقام عظمای ولایت، اسناد نقشه جامع علمی کشور و ویژگی‌ها و شایستگی‌های استادان طبق آخرین سند ابلاغی، رفتار استادان مورد ارزیابی قرار گرفت. پژوهش، توصیفی - تحلیلی، و از لحاظ ماهیت از نوع کاربردی است. در پایان از مجموع شایستگی‌های سی و یک گانه شیوه‌نامه شایستگی‌های استادان تراز انقلاب اسلامی، چهارده گویه اثرگذار بر تربیت دانشجویان به دست آمد که از این بین، اثرگذارترین گویه‌ها ضریب هوشی، الگو بودن در اخلاق و رفتار، آشنایی با حوزه تحقیق و پژوهش و دانش تخصصی (تحصیلات) استادان است و نیز با توجه به تحلیل اثرگذاری این گویه‌ها بر تربیت دانشجویان ویژگی‌های مؤمن، مجاهد، ولایی، انقلابی، مردمی و بصیر به صورت جداگانه، الگویی به دست داد که برای استادان و مدیران تربیتی دانشگاه‌ها بسیار مؤثر است.

کلیدواژه‌ها: رفتارشناسی، استاد موفق، تربیت، دانشجوی تراز انقلاب اسلامی.

۱- mbabae@ihu.ac.ir

۲- qwe110.ali@gmail.com

۱- دانشیار دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام

۲- دانش آموخته رشته مدیریت امور دفاعی دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام

مقدمه

عصر کنونی، عصری است که هدف آموزش دانشگاه انقلابی، تنها انتقال میراث علمی و تجربه بشری نسل‌های گذشته به نسل جدید نیست، بلکه رسالت آموزش، ایجاد تغییرات مطلوب در نگرشها، شناختها و در نهایت رفتار انسانها و بویژه دانشجویان است. از اهداف راهبردی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی، اعتلا و شکوفایی ارزشهای اسلامی، ملی، سازمانی و بیش همه‌جانبه دانشجویان به منظور رسیدن به الگوها و اسوه‌های مورد انتظار است. در به انجام رساندن این رسالت در دانشگاه‌ها استادان و مربیان نقشی اساسی و بسیار مهم به عهده دارند؛ زیرا علاوه بر داشتن نقش هدایتی و حمایتی، مسئولیت انتقال فرهنگ سازمانی، اسلامی و انسانی، و ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار دانشجویان جوان متعهد انقلابی را بر عهده دارند.

بدون تردید دانشگاه‌ها بر رفتار و شخصیت دانشجویان تأثیر قابل توجهی می‌گذارند به طوری که می‌توان گفت هدف دانشگاه‌های در تراز انقلاب، تربیت دانشجوی متعهد و متخصصی است که بتوانند با بهره‌گیری از دانش و توان خود از دستاوردهای انقلاب اسلامی حراست و نگهبانی کنند و لذا حائز اهمیت است؛ زیرا در این دانشگاه به لحاظ وضع خاص از جمله تعلیم و تربیت شبانه روزی و آموزشهای کاربردی و تخصصی، عوامل دیگری نیز در رفتار دانشجویان دخالت دارد که به عقیده کارشناسان، ویژگیهای تربیتی استادان و مربیان یکی از مهمترین این عوامل است. مربیان یگانهای دانشجویی علاوه بر نقش تدریس علمی خود، نقش تربیتی نیز ایفا می‌کنند به طوری که آنان در تغییر و اصلاح رفتار دانشجویان و تکوین شخصیت نظامیگری نقش عمده دارند و هدف آنها تربیت دانشجویان جوان از ابعاد مختلف دینی، جسمانی، روانی و حرفه‌ای است.

بیان مسئله

یکی از مؤلفه‌های اساسی نظام تعلیم و تربیت، یاددهی - یادگیری است. عناصر اساسی این مؤلفه استاد و فراگیر است. علت تأکید بر نقش استاد و فراگیر بویژه استاد در فرایند یاددهی - یادگیری این است که تأثیرگذاری دیگر عوامل آموزشی از جمله اهداف آموزشی، برنامه‌های درسی، محتوای کتابهای درسی و روشهای آموزشی از طریق استاد به سمت فراگیر صورت می‌گیرد. به همین دلیل، نظام آموزشی نخست باید هرگونه اصلاح و بازنگری در نظام آموزشی را به فرایند یاددهی - یادگیری و نقش استاد و فراگیر (بویژه استاد) معطوف دارد.

پژوهشگران، صاحب‌نظران و نویسندگان در بیشتر طرحهای تحقیقی و نوشته‌های خود به بخشی از شاخصهای رفتاری استادان بر تربیت دانشجویان تأکید، و از پرداختن به برخی دیگر از شاخصهای رفتاری چشم‌پوشی کرده‌اند. ضمناً شیوه‌نامه استادان در خرداد ماه سال ۱۳۹۴ طی نوشتاری تمامی شاخصهای رفتاری استادان را در چهار شاخه کلی رفتارهای ذاتی استادان، رفتارهای ارزشی استادان، رفتارهای حرفه‌ای استادان و رفتارهای تخصصی استادان به دانشگاه ابلاغ کرد.

در این پژوهش تمامی رفتارها، کنشها و واکنشهای استادان و مربیان طبق الگوی ابلاغی شیوه‌نامه استادان تراز انقلاب اسلامی، انتخاب شده است تا در این مدت دو ساله ابلاغ شود و اجرای آن در یکی از مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح، میزان اثرگذاری تک‌تک عناصر رفتاری استادان بر تربیت دانشجویان در محیطی مشخص و با تمامی گویه‌هایش مورد ارزیابی قرار گیرد.

سؤال اصلی

میزان اثرگذاری و اولویت شاخصهای رفتاری استادان بر ویژگی‌ها و شاخصهای تربیتی دانشجوی تراز انقلاب چقدر است و الگوی مناسب در این راستا چیست؟

سؤال فرعی

- ۱- میزان اثرگذاری و اولویت ویژگیهای ذاتی استادان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بر تربیت دانشجو چقدر است؟
- ۲- میزان اثرگذاری و اولویت ویژگیهای ارزشی استادان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بر تربیت دانشجو چقدر است؟
- ۳- میزان اثرگذاری و اولویت ویژگیهای حرفه‌ای (معلمی) استادان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بر تربیت دانشجو چقدر است؟
- ۴- میزان اثرگذاری و اولویت ویژگیهای تخصصی استادان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بر تربیت دانشجو چقدر است؟
- ۵- الگوی مناسب استادان تراز انقلاب برای تربیت دانشجو چیست؟

مفاهیم نظری پژوهش

رفتار: منظور از رفتار، مجموعه نگرشها، باورها، عاداتها، کنشها و واکنشهایی است که از هر انسانی

سر می‌زند و نسبتاً پایدار، قابل مشاهده و ارزیابی و قابل پیش‌بینی است (افروز، ۱۳۷۵: ۱۵). طبق تعریف افروز از رفتار، که به آن اشاره شد و تعریف واتسون در مورد موضوع مورد مطالعه رفتار آدمی چه آن کردارها و گفتارهایی، اعم از اینکه آموخته یا ناآموخته باشد، تعریف ذیل مبنای پژوهش است:

رفتارشناسی: مطالعه رفتار آدمی از جمله نگرشها، باورها، عادتها، کنشها و واکنشهایی است که از هر انسانی سر می‌زند و نسبتاً پایدار، قابل مشاهده و ارزیابی و قابل پیش‌بینی است؛ اعم از اینکه آموخته یا ناآموخته باشد.

استاد: تربیت دهنده‌ای است که با داشتن شایستگی‌های لازم (ارزشی، حرفه‌ای، تخصصی و سازمانی) برای تعلیم و تربیت به کارگیری می‌شود و دارای هویت سازمانی و غیر سازمانی است که از لحاظ سیر خدمتی به پنج طبقه (کمک مربی، مربی، مربی ارشد، مربی خبره، مربی عالی) تقسیم خواهد شد (شیوه‌نامه اساتید، ۱۳۹۴: ۳).

منظور از استاد در این پژوهش اعم از استاد سازمانی و غیر سازمانی، در پنج طبقه (کمک مربی، مربی، مربی ارشد، مربی خبره، مربی عالی) است.

ویژگیهای استاد موفق

در چشم‌انداز آموزشی دانشگاه اسلامی طبق سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴، ویژگیهای استادان و مربیان این‌گونه برشمرده شده است: برخوردار از استادان عالم، متدین، انقلابی، محقق و مولد علم نافع، کارآمد و منطبق با آموزه‌های دینی و وحیانی، عدالتخواه و آزاداندیش، تربیت یافته در مکتب اسلام و انقلاب، مسئولیت‌پذیر در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی با توان دانش‌آموختگانی متخصص، متعهد، خلاق و کارآفرین، تولیدکننده محتوای منطبق بر دین، عدالت محور، معتقد به نورانیت و قدسیت علم و تکریم عالم و متعلم (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲: ۶).

هاردن در تعریف استاد خوب می‌گوید: استاد خوب کسی است که به یادگیری دانشجویان کمک می‌کند و این کار را با چند روش انجام می‌دهد؛ به عبارت دیگر، نقش مدرس از ارائه صرف اطلاعات فراتر می‌رود و باید نقش جداگانه‌ای در فرایند آموزش ایفا کند. به علاوه در بررسی ویژگیهای استاد خوب باید به دیدگاه بنیادی حاکم بر آموزش یعنی استادمحوری و یادگیرنده محوری توجه کرد. در دیدگاه استاد محور، استاد انتقال دهنده اطلاعات است و اطلاعات از استاد متخصص به دانشجوی غیر متخصص انتقال می‌یابد؛ اما در دیدگاه یادگیرنده محور، تأکید بر علاقه و دیدگاه دانشجویان به عنوان

یادگیرنده است و به تعریف متفاوتی از ویژگیهای استاد خوب می‌انجامد. هاردن و کروسبی^۱ در بررسی ویژگیهای استاد خوب اختلاف نظرهای زیادی دارند. برخی از محققان توجه به ویژگیهای فردی دانشجویان در تدریس را اساس قرار داده‌اند. دکس تر^۲ و برخی دیگر (اسکودا) ایجاد فضا و جو مساعد کلاسی برای یادگیری را ویژگی اصلی استاد خوب و مؤثر دانسته‌اند؛ اما به طور کلی ویژگیهایی چون دریافت بازخورد، ارزیابی مناسب، ایجاد فرصت یادگیری، داشتن رابطه تعاملی، ایجاد انگیزه برای یادگیری و... از ویژگیهای استادان خوب است که توسط محققان مختلف مورد تأکید قرار گرفته است (پیوک^۳، وودروف^۴، وان‌های^۵، پر و تیمیرلی^۶)؛ با این حال تاکنون هیچ یک از این تحقیقات به طور جامع و کامل به بیان همه ویژگیهای استاد خوب توجه نکرده، و هرکدام بر بعد خاصی از ویژگیها تأکید کرده‌اند. به طور کلی استاد و آموزشگر خوب برای موفقیت در کار خود باید دانشجویان را بشناسد؛ به یادگیری آنها متعهد باشد؛ از موضوعات مختلف مورد نیاز دانشجویان و چگونگی تدریس آنها آگاه باشد؛ در جهت رشد دانشجویان تلاش کند؛ دلسوز دانشجویان باشد و درباره رفتار و فعالیتهای خود به صورت سامانمند تفکر کند (جوهانسون و هورن^۷). بر این اساس، ویژگیهای استاد خوب دربرگیرنده همه مسائل مربوط به روابط حرفه‌ای استادان با دانشجویان است. مسائل مربوط به تدریس، پژوهش، روابط فردی و ویژگیهای شخصی و...، استاد خوب را از استادان دیگر متمایز می‌کند.

ویژگیهای استادان و مربیان بر اساس اهداف کلی نظام تربیت و آموزش سپاه

ویژگیهای استادان و مربیان بر اساس اهداف کلی نظام تربیت و آموزش در بخش کلیات شیوه‌نامه مربیان سپاه که از مبانی و مستندات شیوه‌نامه به شمار می‌رود:

۱ - از لحاظ اعتقادی (مؤمن، دارای بصیرت دینی، مطیع ولایت مطلق فقیه، تکلیف‌گرا و حافظ حدود الهی)

۲ - از لحاظ روحیه جهادی و عاشورایی (سختکوش، برخوردار از روحیه تکلیف محوری، ایثار و شهادت طلبی، ظلم ستیزی، دفاع از حق، شجاع و خطر پذیر)

1. Harden & Crosby
2. Dexter
3. Peacock
4. Woodruff
5. Wanhai
6. Parr Timperly
7. Johanson & Horne

۳- از لحاظ دفاعی (سخت و نرم) و امنیتی (برخوردار از مهارت‌های دفاعی سخت و نرم و امنیتی برای ایفای نقش در اجرای مأموریتها)

۴- از لحاظ اخلاقی و رفتاری (الگو در صفات و فضایل اخلاقی و مبرا از آلودگیها و رذایل نفسانی، منضبط و قانونگرا، متعهد به حقوق دیگران و دارای قدرت تأثیرگذاری مثبت بر دیگران)

۵- از لحاظ روحی، روانی و فکری (اهل فکر و اندیشه، دارای روحیه تحولی و نوشوندگی، خلاق، با ثبات در رفتار، منطقی دارای روحیه نشاط، امید و مثبت نگری واقع بینانه، نقاد و نقد پذیر)

۶- از لحاظ علمی و تخصصی (کارآمد، آگاه به دانشهای نوین در حوزه‌های دفاعی، توانمند در مقابله با تهدیدات و دارای تخصص و مهارت لازم در تحقق رسالت سپاه)

۷- از لحاظ جسمی (ورزیده و چالاک، قوی و سالم، دارای استقامت و قدرت بدنی و آمادگی دفاعی متناسب با مأموریتها)

ویژگیها و شایستگی‌های مریبان طبق آخرین سند ابلاغی شماره ۶۹۳ تاریخ چهارم خرداد ماه سال ۱۳۹۴ فرماندهی کل سپاه در چهار بعد توان و استعداد‌های ذاتی (ده مؤلفه)، شایستگی‌های ارزشی (۶ مؤلفه)، شایستگی‌های حرفه‌ای (ده مؤلفه)، شایستگی‌های تخصصی (پنج مؤلفه) و در ۳۱ مؤلفه ابلاغ شده است.

۱- شایستگی‌های ذاتی

- وضعیت ظاهری (ترکیب ظاهری، سلامت جسمانی، توازن جسمی، چهره)
- بیان (شیوا و رسا بودن بیان، جذابیت کلام، توان ادای کلمات و حروف)
- نوع گویش (مطابق عرف منطقه، گویش دلنشین، ایراد وارد نبودن در گویش)
- وضعیت هوشی (ضریب هوشی ۱۱۰)
- وضعیت روحی، روانی (دارا بودن تواناییهای ذهنی و نداشتن آسیبهای روانشناختی)
- توان فکری (علاقه به مطالعه و یادگیری، حرف و فکر داشتن، قدرت تجزیه و تحلیل و تفکر خلاق)

- توان تفهیم (گزیده گویی، انتقال موضوع)

- توان مدیریتی (مدیر بودن، جذب داشته‌ها)

- توان ارتباطی (رابطه برقرار کردن، اشتیاق به وجود آوردن، رفیق شدن)

- انگیزه و علاقه (علاقمندی به کار تعلیم و تربیت، تعلیم و تربیت را عبادت دانستن)

۲ - شایستگی‌های ارزشی

- اعتقادی (مؤمن، دارای بصیرت دینی، مطیع ولایت مطلق فقیه، شناخت احکام مبتلا به، تکلیف‌گرا، حافظ حدود الهی)
- روحیه جهادی (سختکوش، برخوردار از روحیه تکلیف محوری، ایثار و شهادت طلبی، ظلم ستیزی، مدافع حق، شجاع و خطر پذیر)
- اخلاقی و رفتاری (الگو در صفات و فضایل اخلاقی، مبرا از آلودگیها و رذایل نفسانی، منضبط و قانونگرا، متعهد به حقوق دیگران، قدرت تأثیرگذاری مثبت)
- روحی، روانی (دارای روحیه تحولی و نوشوندگی، اثبات در رفتار، منطقی، نقاد و نقد پذیر، دارای روحیه نشاط، امید افزایی، مثبت نگری واقع بینانه)
- جوهره انقلابیگری (مدافع ارزشها، مقاوم در آسیبها، بی‌اعتنا نبودن در چالشها)
- روحیه قرآنی (روخوانی روانخوانی و صحیح خوانی، شناخت و تسلط بر استفاده کاربردی بر آیات مرتبط با رشته تخصصی و تعلیم و تربیت)

۳ - شایستگی‌های حرفه‌ای

- حوزه علوم تربیت انسانی (شناخت اهداف، اصول، الزامات و روشهای تربیت)
- حوزه علم روانشناسی (آشنایی با روشهای تربیتی، مخاطب شناسی، مهارتهای ارتباطی)
- حوزه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی (آشنایی با اصول و مراحل برنامه‌ریزی آموزشی و درسی)
- حوزه طرح درس نویسی (آشنایی با اصول و فرایند تدوین محتوا)
- حوزه تجهیزات آموزشی (آشنایی با وسایل، تجهیزات و فناوریهای نوین آموزشی)
- حوزه روشها و فنون تدریس (آشنایی با الگوها، روشها و فنون مختلف تدریس)
- حوزه ارزشیابی تربیتی، آموزشی (آشنایی با اهداف، اصول و مراحل ارزشیابی تربیتی، آموزشی)
- حوزه کشف و پرورش استعداد (آشنایی با شیوه‌های شناسایی، حفظ و پرورش استعدادها)
- حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش (آشنایی با اصول و روشهای مطالعه، اصول، مراحل و شیوه پژوهش)

- حوزه کتابت جزوه، مقاله و کتاب (آشنایی با اصول، فرایند و شیوه تدوین و کتابت)

۴ - شایستگی‌های تخصصی

- دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص، طی دوره‌های تخصصی، اطلاعات تخصصی، به

روز بودن در حوزه تخصصی)

- مهارت تخصصی (سوابق تدریس، سوابق کاری در حوزه مرتبط با تخصص، تسلط بر نرم افزار و سخت افزارهای تخصص)

- توان تخصصی (توان روحی و روانی متناسب با تخصص، ورزیدگی، چالاکی و قدرت بدنی متناسب با تخصص)

- طراحی تخصصی (آشنایی با طراحی دوره‌ها، پیاده‌سازی و اجرای اردوها و تمرینات در حوزه تخصصی)

- تفکر تخصصی (پیشنهاد و ارائه راهکار اصلاح فرایند طراحی و اجرا در حوزه تخصصی)

تحلیل ویژگیهای استادان و مربیان در پژوهش‌های پیشین

وضعیت ظاهری (ترکیب ظاهری، سلامت جسمانی، توازن جسمی، چهره)

در تحقیق فاطمی استاد مطلوب از نظر دانشجویان عبارت از شاخص شخصیتی، مذهب و نگرش، چگونگی پوشش استادان است. از ویژگیهای معلم خوب در تفکر ابن سینا وضع ظاهری مربی در ارزیابی کودکان از اوست و می‌گوید: در واقع معلمی که سر و صورت و لباسش مرتب، تمیز و شیک است در نظر کودکان فردی بزرگ و قابل احترام است. قربانی و همکاران مهمترین ویژگیهای استاد خوب را از دیدگاه دانشجویان آراستگی و ظاهر مناسب اعلام کرده‌اند.

بیان (شیوا و رسا بودن بیان، جذابیت کلام، توان ادای کلمات و حروف)

قربانی و همکاران از مهمترین ویژگیهای استاد خوب را از دیدگاه دانشجویان به ترتیب تسلط استاد بر درس و شیوایی بیان برمی‌شمرند. در تفکر ابن سینا نیز آمده است: بیان سخنان حکیمانه، معلم را نزد دانش آموزان بزرگ و قابل اعتماد می‌سازد. البته در تحقیق فاطمی استاد مطلوب از نظر دانشجویان عبارت از شاخص آموزشیشان که از این بین فن بیان از موارد اصلی است. وکیلی در مطالعه‌ای نشان داد که در حیطه مقررات آموزشی از نظر دانشجویان علوم پزشکی در حیطه اخلاقی - رفتاری شیوایی بیان مهمترین ویژگیهای مدرس خوب است.

توان فکری (علاقه به مطالعه و یادگیری، حرف و فکر داشتن، قدرت تجزیه و تحلیل و تفکر خلاق)

جوهانسون و هورن در مورد توان فکری استاد این چنین می‌نویسند: استاد خوب باید در جهت رشد دانشجویان تلاش کند؛ دلسوز دانشجویان باشد و درباره رفتار و فعالیت‌های خود به صورت سامانمند تفکر کند و هم‌چنین در سند دانشگاه اسلامی از ویژگیهای استادان، توان دانش آموختگانی متخصص،

متعهد، خلاق و کارآفرین، تولیدکننده محتوا است (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲: ۶)

توان مدیریتی (مدیر بودن، جذب داشته)

تری اورلیک با توجه به وظایف مربی، وظیفه‌های او این گونه است: نقش آموزش دهنده معلم، برانگیزاننده، نظم دهنده، رهبر و مدیر اداری. در تحقیق فاطمی استاد مطلوب از نظر دانشجویان را شاخص آموزشیشان (فن بیان، تسلط علمی و مدیریت کلاس) بر شمرده است. در مطالعه روبرت و دیر^۱ مهمترین ویژگی مؤثر استاد چنین بیان شده است: تسلط علمی بر درس، مدیریت مؤثر، ایجاد انگیزه و استفاده از روشهای مختلف تدریس و همچنین یونگ در نتایج تحقیقات نشان داد که سازماندهی مطالب درسی و مدیریت کلاسی از ویژگیهای استاد موفق است.

توان ارتباطی (رابطه برقرار کردن، اشتیاق به وجود آوردن، رفیق شدن)

از ویژگیهای معلم خوب در تفکر این سینا ارتباط برقرار کردن معلم با روحیه لطیف و ظریف کودک بیان شده است. مطابق تحقیق لارسون^۲ دانش‌آموزان، معلمانی را مؤثر دانسته‌اند که ویژگیهایی همچون نشان دادن شور و اشتیاق برای تدریس، کمک به یادگیری دانش‌آموزان، تشویق کردن و توانایی در برقراری ارتباط مؤثر داشته باشند. در تحقیق فاطمی استاد مطلوب از نظر دانشجویان ویژگیهای شخصیتی ارتباط شامل مشارکت دانشجویان و احترام به آنها است. قربانی و همکاران ویژگیهای استاد خوب را در قالب چهار حیطه شخصیت فردی، دانش‌پژوهشی، روش تدریس و حیطه توانایی در برقراری ارتباط بررسی کرده‌اند. لوکبی و واگن^۳ در پژوهش خود شور و اشتیاق برای تدریس، علاقه به تدریس، توانایی در برقراری ارتباط مؤثر، سازماندهی و تنظیم درس، مشارکت دادن دانشجو و آداب و معاشرت خوب را از ویژگیهای مهم استاد نام برده‌اند.

انگیزه و علاقه (علاقه‌مندی به کار تعلیم و تربیت، تعلیم و تربیت را عبادت دانستن)

به طور کلی (اسکودا) ویژگیهایی چون دریافت بازخورد، ارزیابی مناسب، ایجاد فرصت یادگیری، داشتن رابطه تعاملی، ایجاد انگیزه برای یادگیری و... از ویژگیهای استادان خوب است. در مطالعه روبرت و دیر مهمترین ویژگی مؤثر استاد چنین بیان شده است: صادق و درستکار بودن، تسلط علمی بر درس، مدیریت مؤثر، ایجاد انگیزه و استفاده از روشهای مختلف تدریس. ریچارد و همکاران رفتار استاد را در پنج دسته شامل محیط احساسی، مهارت استاد، انگیزه استاد، مشارکت دادن دانشجو و نمره

1. Robert & Dyer

2. Larson

3. Lockaby & Vaughn

دادن طبقه‌بندی کرده‌اند. لوکی و واگن در پژوهش خود شور و اشتیاق برای تدریس، علاقه به تدریس، توانایی در برقراری ارتباط مؤثر و... را از ویژگیهای مهم استاد نام برده‌اند. از نظر دانش‌آموزان بندر ماهشهر، معلم خوب از دو ویژگی آموزشی - انگیزشی و اخلاقی - انسانی برخوردار است (سواری و همکاران، ۱۳۸۱: ۸۳)؛ لذا این یافته‌ها با یافته‌های، مظاهری، نیکنامی، دیویس، تادوران، بانسیلا، بایر و اسنایدر، اودی، لوین، ویتی، کاتیک و جالس، همسو است.

اعتقادات (مؤمن، دارای بصیرت دینی، مطیع ولایت مطلق فقیه، شناخت احکام مبتلا به، تکلیف‌گرا، حافظ حدود الهی)

در تحقیق مظلومی و همکاران مهمترین ویژگیهای استاد خوب از دیدگاه دانشجویان پرستاری به ترتیب عبارت است از: مؤدب بودن، صمیمی بودن، احترام گذاشتن به دانشجو، داشتن علم و تجربه، داشتن طرح درس، داشتن اعتقادات مذهبی و حضور بموقع در کلاس. نتایج تحقیقات یونگ^۱ و همکاران نشان داد که سازماندهی مطالب درسی، مدیریت کلاسی، استفاده از افکار دانشجویان، تکلیف‌گرا بودن و... از مهمترین ویژگیهای مؤثر استادان است. در چشم‌انداز آموزشی دانشگاه اسلامی طبق سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ ویژگی استادان و مربیان این‌گونه برشمرده شده است: برخوردار از استادان عالم، متدین، انقلابی، محقق و مولد علم نافع، کارآمد و منطبق با آموزه‌های دینی و حیانی، عدالتخواه و آزاداندیش، تربیت یافته در مکتب اسلام و... (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲: ۶). از ویژگیهای معلم خوب در تفکر ابن‌سینا به‌رغم اینکه بر دانایی معلم تأکید می‌شود، آن را شرط کافی برای نشستن بر کرسی معلمی نمی‌داند بلکه آنچه معلم را الگو و سرمشق رفتاری دانش‌آموزان قرار می‌دهد، ادب، اخلاق و تقوای اوست. بنابراین منظور از دینداری و دارا بودن این ویژگیهای عالی، رفتاری است که لازم است شخصیت و منش معلم به آنها آراسته شود.

اخلاقی و رفتاری (الگو در صفات و فضایل اخلاقی، مبرا از آلودگیها و رذایل نفسانی، منضبط و قانونگرا، متعهد به حقوق دیگران، قدرت تأثیرگذاری مثبت)

گوندی ویژگی مربی موفق و کارآمد را گوش دادن، رهبری کردن، معلم بودن، هدایت کردن، مشاور بودن و الگو بودن می‌داند. ابن‌سینا معلم را الگو و سرمشق رفتاری دانش‌آموزان قرار می‌دهد. مرحوم شهید ثانی در کتاب خود، که در آداب معلم و دانشجو نوشته شده، حدود سی صفت تنها برای معلم ذکر کرده که داشتن صلاحیت اخلاقی و شایستگی در تعلیم و تربیت و دارای اخلاق نیکو بودن و

1. Young

فروتن و متواضع و بردبار بودن است. یافته‌های پژوهش سواری و همکاران نشان داد که از نظر دانش‌آموزان بندر ماهشهر، معلم خوب از دو ویژگی آموزشی - انگیزشی و اخلاقی - انسانی برخوردار است و ضمناً یافته‌ها با یافته‌های میثاقیان اردکانی، مظاهری، نارلی، گاتری، ویتی، پراساد و ساین هماهنگ است.

حوزه علوم تربیت انسانی (شناخت اهداف، اصول، الزامات و روشهای تربیت)

در چشم‌انداز آموزشی دانشگاه اسلامی طبق سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ ویژگی استادان و مربیان این‌گونه برشمرده شده است: برخوردار از استادان تربیت یافته در مکتب اسلام و انقلاب، مسئولیت‌پذیر در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی با توان دانش آموختگانی متخصص، متعهد، خلاق و کارافزین، تولیدکننده محتوای منطبق بر دین، عدالت محور، معتقد به نورانیت و قدسیت علم و تکریم عالم و متعلم (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲: ۶). ناش و کولینز بیان کردند مریگیری کارآمد، ترکیبی از تعلیم و تربیت و اصول علمی مانند فراگیری مهارتهای حرکتی، روانشناختی و جامعه‌شناختی و جامعه‌شناسی است که اغلب علم مریگیری به شمار می‌رود. بوعلی سینا نیز در آموزش و پرورش و تعلیم و تربیت کودک از پدر می‌خواهد که در انتخاب آموزگار بسیار دقت کند و بداند فرزندش را به دست چه کسی می‌سپارد؛ لذا می‌گوید: معلم باید با تربیت کودک آشنا باشد. بدون شناخت ویژگیهای رشد و نیازها و خواسته‌های کودک در مراحل مختلف سنی و بدون آشنایی با چگونگی شکل‌گیری مفاهیم در ذهن کودک و دیگر ابعاد شخصیتی او امکان تعلیم و تربیت وجود نخواهد داشت. معلم باید کودک را بشناسد و راه‌های تأمین نیازهای عاطفی، اجتماعی و عقلی او را بفهمد. مرحوم شهید ثانی در کتاب خود، داشتن صلاحیت اخلاقی و شایستگی در تعلیم و تربیت را برشمرده است.

حوزه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی (آشنایی با اصول و مراحل برنامه‌ریزی آموزشی و درسی)

احمدوند در تحقیقی معلم موفق را فرد فکوری معرفی کرد که از شیوه‌ای پویا برای تدریس استفاده می‌کند که او را از معلمان معمولی متمایز می‌کند. احمدوند اظهار کرد که معلمان موفق از طریق تطبیق مهارتها و راهکارهایشان با وضعیت خاص، هدف درس و علاقه‌مندیها، نیازها و تواناییهای یادگیرندگان به طرحریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی مؤثر می‌پردازند. به باور «پیرل»، معلمی که در ایفای نقش خود در مقام رهبر به طور موفقیت‌آمیز عمل می‌کند، قادر است قوانین و مقررات آموزشی را، با توجه به آثار و نتایج آنها، مورد توجه قرار دهد. معلم موفق برده بی‌چون و چرای مقررات نیست و هنگام اجرا، ضمن احترام به آنها می‌کوشد عوامل بسیاری را بشناسد که واضع مقررات در هنگام وضع و ابلاغ

آن در نظر نداشته است و در نتیجه، مقررات را با توجه به همه عوامل انسانی، عدل و انصاف، مروت و مهمتر از آن با توجه به عقل سلیم اجرا کند (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۴: ۱۶).

حوزه روشها و فنون تدریس (آشنایی با الگوها، روشها و فنون مختلف تدریس)

از نظر پیوک^۱، وودروف^۲، وان‌های^۳، پرو تیمپرلی^۴ به طور کلی استاد و آموزشگر خوب برای موفقیت در کار خود باید دانشجویان را بشناسد، از موضوعات مختلف مورد نیاز دانشجویان و چگونگی تدریس آنها آگاه باشد. از نظر جوهانسون و هورن^۵، ویژگیهای استاد خوب دربرگیرنده همه مسائل مربوط به روابط حرفه‌ای استادان با دانشجویان است. مسائل مربوط به تدریس، پژوهش، روابط فردی و ویژگیهای شخصی و... استاد خوب را از استادان دیگر متمایز می‌کند.

با توجه به اهمیت نقش معلم در فرایند تدریس، پژوهشهای زیادی درباره بررسی ویژگیهای معلمان و استادان موفق صورت گرفته و براساس آنها معیارهایی برای ارزیابی عملکرد معلمان در کلاس تهیه شده است تا بدین وسیله کیفیت عملکرد آنان در کلاس ارتقا یابد. فلدمن به مقایسه بیست و هشت ویژگی تدریس مؤثر با توجه به تأثیرشان در موفقیت دانش‌آموزان پرداخت. سرویان و سنل در پژوهشی تحت عنوان کارایی مدرس در سطوح بالای تحصیلی به بررسی رفتارهای مختلفی پرداختند که استادان هنگام تدریس و ارائه درس نشان می‌دادند. احمدوند در تحقیقی معلم موفق را فرد فکوری معرفی کرد که از شیوه‌ای پویا برای تدریس استفاده می‌کند که او را از معلمان معمولی متمایز می‌کند. احمدوند اظهار کرد که معلمان موفق از طریق تطبیق مهارتها و راهکارهایشان با وضع خاص، هدف درس و علاقه‌مندیها، نیازها و تواناییهای یادگیرندگان به طرحریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی مؤثر می‌پردازند. رشتچی و کیوانفر نیز بیان کردند معلمان باید دارای برخی ویژگیها باشند تا بتوانند در ایجاد محیط آموزشی موفق و کارا تأثیرگذار باشند. ویژگیهای مد نظر رشتچی و کیوانفر بدین قرار است: دانش: قبل از هر چیز لازم است که معلم نسبت به موضوع تدریس و نسبت به جهان دانش کافی داشته باشد. منظور از دانش نسبت به جهان اطلاعات کلی درباره موضوعات اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی، سیاسی، علمی و ادبی است و منظور از دانش نسبت به موضوع تدریس، داشتن مهارت و علم کافی نسبت به زبان و هم‌چنین آگاهی از اصول عملی و نظری آموزش زبان است.

1. Peacock
2. Woodruff
3. Wanhai
4. Parr Timperly
5. Johanson & Horne

دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص، طی دوره‌های تخصصی، اطلاعات تخصصی، به روز بودن در حوزه تخصصی)

در چشم‌انداز آموزشی دانشگاه اسلامی طبق سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ ویژگیهای استادان و مربیان این گونه برشمرده شده است: برخوردار از استادان عالم با توان دانش آموختگانی متخصص، متعهد، خلاق و کارآفرین، تولیدکننده محتوای منطبق بر دین، عدالت محور، معتقد به نورانیت و قدسیت علم و تکریم عالم و معلم (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲: ۶).

ویژگیهای مورد قبول در این پژوهش

با توجه به تمام موارد یاد شده و گویه‌های مختلفی که بیان شد، مصداقهای آن منطبق با پژوهشهای متعدد قدما و پژوهشگران جدید و قدیم، و هم‌چنین شیوه‌نامه شایستگی‌ها و توان مربیان نیز طبق سند دانشگاه اسلامی منطبق با سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴، تعریف این پژوهش از مربی موفق و ویژگیهای آن همان توان و استعدادها ۳۱ گانه شیوه‌نامه ابلاغی سپاه است که در ذیل بدان اشاره شده است:

مربی موفق: ویژگیها و شایستگی‌های مربیان طبق آخرین سند ابلاغی سپاه:

در این شیوه‌نامه شایستگی‌ها و توان مربیان در چهار بعد توان و استعدادها ذاتی (ده مؤلفه)، شایستگی‌های ارزشی (شش مؤلفه)، شایستگی‌های حرفه‌ای (ده مؤلفه)، شایستگی‌های تخصصی (پنج مؤلفه) و در ۳۱ مؤلفه ابلاغ شده است.

۱ - شایستگی‌های ذاتی (وضعیت ظاهری، بیان، نوع گویش، وضعیت هوشی، وضعیت روحی، روانی، توان فکری، توان تفهیم، توان مدیریتی، توان ارتباطی، انگیزه و علاقه)

۲ - شایستگی‌های ارزشی (اعتقادی، روحیه جهادی، اخلاقی و رفتاری، روحی، روانی، جوهره انقلابی‌گری، روحیه قرآنی)

۳ - شایستگی‌های حرفه‌ای (حوزه‌های علوم تربیت انسانی، علم روانشناسی، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، طرح درس نویسی، تجهیزات آموزشی، روشها و فنون تدریس، ارزشیابی تربیتی، آموزشی، کشف و پرورش استعداد، مطالعه، تحقیق و پژوهش، حوزه کتابت جزوه، مقاله و کتاب)

۴ - شایستگی‌های تخصصی (دانش تخصصی، مهارت تخصصی، توان تخصصی، طراحی تخصصی، تفکر تخصصی) (سند ابلاغی شماره ۶۹۳ تاریخ چهارم خرداد ماه سال ۱۳۹۴ فرماندهی کل سپاه).

تربیت

افلاطون (۳۴۶ - ۴۲۷ ق.م) در تعریف تربیت گفته است: تعلیم و تربیت، کشف استعدادهاى طبیعى و شکوفا ساختن آنها است (گروه نویسندگان، ۱۳۸۴: ۱۶۷ - ۱۷۳ با تلخیص). هم‌چنین ارسطو (۳۲۲ - ۳۸۴ ق.م) نیز تربیت را مجموعه‌ای از رفتاری دانسته است که به وسیله خانواده و دولت برای ایجاد فضایل اخلاقی و مدنی در افراد صورت می‌پذیرد (گروه نویسندگان، ۱۳۸۴: ۱۷۳ - ۱۷۸).

فارابی (۲۶۰ - ۳۳۹ ق) در تعریف تربیت بیان می‌کند که: تعلیم و تربیت، هدایت فرد به وسیله فیلسوف و حکیم برای عضویت در مدینه فاضله به منظور دستیابی به سعادت و کمال اول در این دنیا و کمال نهایی در آخرت است (گروه نویسندگان، ۱۳۸۴: ۳۷۴ - ۴۶۱). هم‌چنین ابن‌سینا (۳۷۳ یا ۳۶۳ - ۴۲۸ ق) در تعریف تربیت گفته است: تعلیم و تربیت، برنامه‌ریزی و فعالیت محاسبه شده در جهت رشد کودک، سلامت خانواده و تدبیر شئون اجتماعی برای وصول انسان به کمال دنیوی و سعادت جاویدان الهی است (گروه نویسندگان، ۱۳۸۴: ۳۸۴). از میان آرای تربیتی غزالی (۴۵۰ - ۵۰۵ ق) نیز می‌توان در تعریف تربیت این را به دست آورد که او قائل بوده است، تربیت، نوعی تدبیر نفس و باطن از طریق اعتدال‌بخشی تدریجی به قوا و تمایلات به وسیله معرفت، ریاضت و استمرار برای رسیدن به انس و قرب الهی است (گروه نویسندگان، ۱۳۸۴: ۳۰۵).

تربیت در نگاه اندیشمندان اسلامی

استاد مطهری در تعریف تربیت این‌گونه بیان می‌کند: تربیت، پرورش دادن است؛ یعنی استعدادهاى درونی‌ای را که بالقوه در یک شیء موجود است به فعلیت درآوردن و پروردن و لهذا تربیت فقط در مورد جاندارها یعنی گیاه و حیوان و انسان صادق است و اگر این کلمه را در مورد غیر جاندار به کار ببریم، مجازاً به کار برده‌ایم؛ نه اینکه به مفهوم واقعی، آن شیء را پرورش داده‌ایم (مطهری، ۱۳۸۳: ۵۵۱).

استاد اعرافی در بیان تعریف تربیت دینی بیان می‌کند: تربیت دینی، مجموعه اعمال عمدی و هدفدار به منظور آموزش گزاره‌های معتبر دین به افراد دیگر در عمل و نظر است تا به آن آموزه‌ها متعهد و پایبند گردند (اعرافى و داوودى، ۱۳۸۳: ۲۴).

در کتاب سید محمد باقر حجتی این تعریف بیان شده است: تربیت، عملی است که قوای جسمانی و روانی و عقلی انسان را شکوفا سازد تا آن قوا با نظام و سازمان ویژه‌ای با استمداد از درون و متبری و به مدد کوشش‌های او به میزان توانایی و استعدادهاى خود رشد و پیشرفت کند (حجتی، ۱۳۸۵: ۱۰).

هم‌چنین در تعریف دلشاد تهرانی بیان شده است: تربیت، رفع موانع و ایجاد مقتضیات است برای اینکه استعدادهای انسان در جهت کمال مطلق شکوفا شود (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۰: ۲۴). تعریف استاد مصباح از تربیت، فراهم کردن زمینه‌هایی است برای اینکه استعدادها و نیروهای موجود رشد کند تا بتواند از این نیروها برای رسیدن به کمال خودش بهره‌مند شود (گروه علوم تربیتی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۸: ۵۷).

با توجه به مجموعه تعاریف از تربیت اسلامی (مطهری، ۱۳۷۳: ۵۵؛ صانعی، ۱۳۷۸: ۳۱؛ دلشاد تهرانی، ۱۳۸۵: ۴۲؛ فایضی و آشتیانی، ۱۳۷۵: ۲۳)، می‌توان این‌گونه استنباط کرد که تربیت اسلامی، شکوفاسازی و به فعلیت رساندن جمیع استعدادها در جنبه‌های گوناگون شخصیتی یعنی ابعاد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، عاطفی و اخلاقی است. این شکوفاسازی با موازین و ضوابط الهی میسر است و از این رو خلاف چنین ضوابطی، شکوفاسازی نیست و بنابراین تربیت هم قلمداد نمی‌شود؛ از این رو مجموعاً می‌توان گفت انسان تربیت شده در تمامی ابعاد پیشین هدایت یافته و تربیت شده است و این‌گونه نیست که فقط در یک جنبه مستقل به نام دین تربیت و هدایت شده باشد (علوی، ۱۳۸۸: ۶۳ و ۶۴).

تربیت در نگاه اندیشمندان غیر مسلمان

در تعریف جان دثویی: تربیت، مجموعه فرایندهایی است که از راه آنها، گروه و جامعه تواناییها و خواسته‌های خود را به اعضا و نسلهای جدید منتقل می‌کند تا بقا و رشد پیوسته خویش را تضمین کند (گروه نویسندگان، ۱۳۸۸: ۲۶۱). هم‌چنین در تعریف امیل دورکیم به هدف آن پرداخته، و این‌چنین بیان شده است: تربیت کارکردی است که در طی آن، نسل بالغ، رسیده و تربیت یافته بر نسلی که هنوز برای زندگی به اندازه کافی پختگی نیافته است، اثر می‌گذارد و هدف از آن، برانگیختن و گسترش حالات جسمی، عقلی و اخلاقی متربی است (گروه نویسندگان، ۱۳۸۸: ۲۲۴ و ۲۲۵).

استاد رفیعی در کتاب خود در مورد نظر روسو از تربیت نوشته است: تربیت، هنر یا فنی است که به صورت راهنمایی یا حمایت و هدایت نیروهای طبیعی و استعدادهای متربی و با رعایت قوانین رشد طبیعی و با همکاری خود او برای زیستن تحقق می‌پذیرد. از نظر او تربیت، فرایند پرورش متربی در گستره استعدادهای مادرزادی است (رفیعی، ۱۳۸۸: ۹۲). هم‌چنین نظر کانت این‌گونه بیان شده است: تربیت، پرورش و تأدیب و تعلیم همراه با فرهنگ است که در پی کامیابی متربی در جامعه آینده است؛ جامعه‌ای که بر مراتب از جامعه کنونی برتر است (رفیعی، ۱۳۸۸: ۹۲).

تعریف مورد نظر در این پژوهش

در پی نوشت رهنامه نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران از قول علم الهدی تربیت تنها کار خداست که ذیل تدبیرات حضرت باری و توسط انسانهای کامل رخ می‌دهد. آدمی نه تنها برای مظهریت حق محتاج هدایت و تربیت است، بلکه تربیت او مستلزم ملاحظه تحول دائمی و آزادی ذاتی او است. به رغم اینکه مصداق کامل خلیفه خداوند، پیامبران و اولیا معرفی شده‌اند از آیه جعلناکم خلایف فی الارض استنباط می‌شود که مأموریت‌های خلیفه کامل خداوند به درجات متنوع و در سطوح گوناگون به دیگران نیز نسبت داده می‌شود؛ پس هر کس به میزانی و تا حدودی خلافت حق را بر عهده دارد و تا همان حدود نیز در هدایت مردمان مؤثر است؛ یعنی هدایت که اصالتاً کار خدا و مأموریت رسولان اوست به طور فرعی یا اعتباری و به درجات مختلف توسط افراد و گروه‌هایی از مردم محقق می‌شود. البته نکته مهم این است که هرگز تربیت واگذار نمی‌شود و دخالت یا وساطت افراد در تربیت فارغ از تدبیر الهی و دور از چشم خلیفه کامل او رخ نمی‌دهد. از این رو فعالیت‌های تربیتی در صورتی که بتواند مصداق هدایت باشد تنها مقدمه هدایت الهی تلقی می‌شود (پی‌نوشت رهنامه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۷: ۳۶۸ به نقل از علم الهدی، ۱۳۸۶).

معنای تربیت در فلسفه تربیت جزء اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور به این شرح است: تربیت جریان تعاملی زمینه‌ساز هدایت افراد جامعه به سوی رشد همه جانبه و متعادل و تکوین و تعالی پیوسته هویت خود براساس معیارهای اسلامی است تا با کسب شایستگی‌های لازم به منظور درک موقعیت خود و عمل برای بهبود مستمر آن، آماده تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد شود (سند ملی آموزش و پرورش، ۱۳۸۷)؛ لذا با توجه به تعدد تعاریف محکم از تربیت، تعریف تربیت در سلسله اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور مبنای تعریف این نوشته است که برگرفته از مصداق تام تربیت اسلامی و منطبق با معیارهای مورد نظر در این پژوهش است:

جریان تعاملی زمینه‌سازی هدایت افراد جامعه به سوی رشد همه جانبه و متعادل و تکوین و تعالی پیوسته هویت خود براساس معیارهای اسلامی تا با کسب شایستگی‌های لازم به منظور درک موقعیت خود و عمل برای بهبود مستمر آن، آماده تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد آن شود (اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور، ۱۳۸۷: ۴۳).

مؤلفه‌های اصلی شایستگی‌های مورد انتظار از دانشجوی تراز انقلاب اسلامی
مؤلفه‌های اصلی شایستگی‌های ارزشی مورد انتظار از دانشجویان تراز انقلاب اسلامی طبق ابلاغیه
۲۹ آبان ماه سال ۱۳۹۰:

۱- مؤمن: (عالم، معتقد، عامل، مبلغ و مروج شریعت و اخلاق اسلامی) یعنی گرونده، با ایمان،
خلاف کافر (عمید، ۱۳۸۹: ۹۰۵)

ویژگی‌های رفتاری دانشجوی مؤمن این گونه است:

- حلال و حرام الهی را رعایت می‌کند.

- اعمال عبادی نماز، دادن زکات، حج خانه خدا و روزه ماه رمضان را با اشتیاق انجام می‌دهد.

- در تمامی کارها و شئون زندگی براساس مقررات اسلام عمل می‌کند.

- در اجتماع مسلمانان حضور و مشارکتی فعال دارد.

- با زبان و بیان و نوشتن، معروفها و منکرها را عالمانه و منطقی تبیین می‌کند.

- آگاهانه و مشتاقانه امر به معروف و نهی از منکر را انجام می‌دهد.

- منظم و منضبط در کارهای عبادی، اجتماعی، مالی و خدمتی است.

۲- ولایی (عارف، محب، پیرو، ناصر، مطیع و مدافع ولی)

ویژگی‌های رفتاری دانشجوی ولایی این گونه است:

- تکالیف و عبادت‌هایی که خداوند برای بندگان خود تشریح کرده است، انجام می‌دهد.

- از هر آنچه به وسیله وحی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیده و یا به اذن پروردگار تشریح

شده است و سنت ایشان را اطاعت می‌کند.

- از دستور ائمه معصومین علیهم السلام اطاعت و برای عمل به سیره ایشان تلاش می‌کند.

- برای ظهور و تشکیل حکومت جهانی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف تلاش

می‌کند.

- از ولی فقیه در هر زمان و مکان دفاع می‌کند.

- برای ترویج، نشر و غلبه اندیشه و گفتمان ولی فقیه با تمام توان تلاش می‌کند.

- برای تحقق تدابیر ولی فقیه در نهاد با تمام توان تلاش می‌کند.

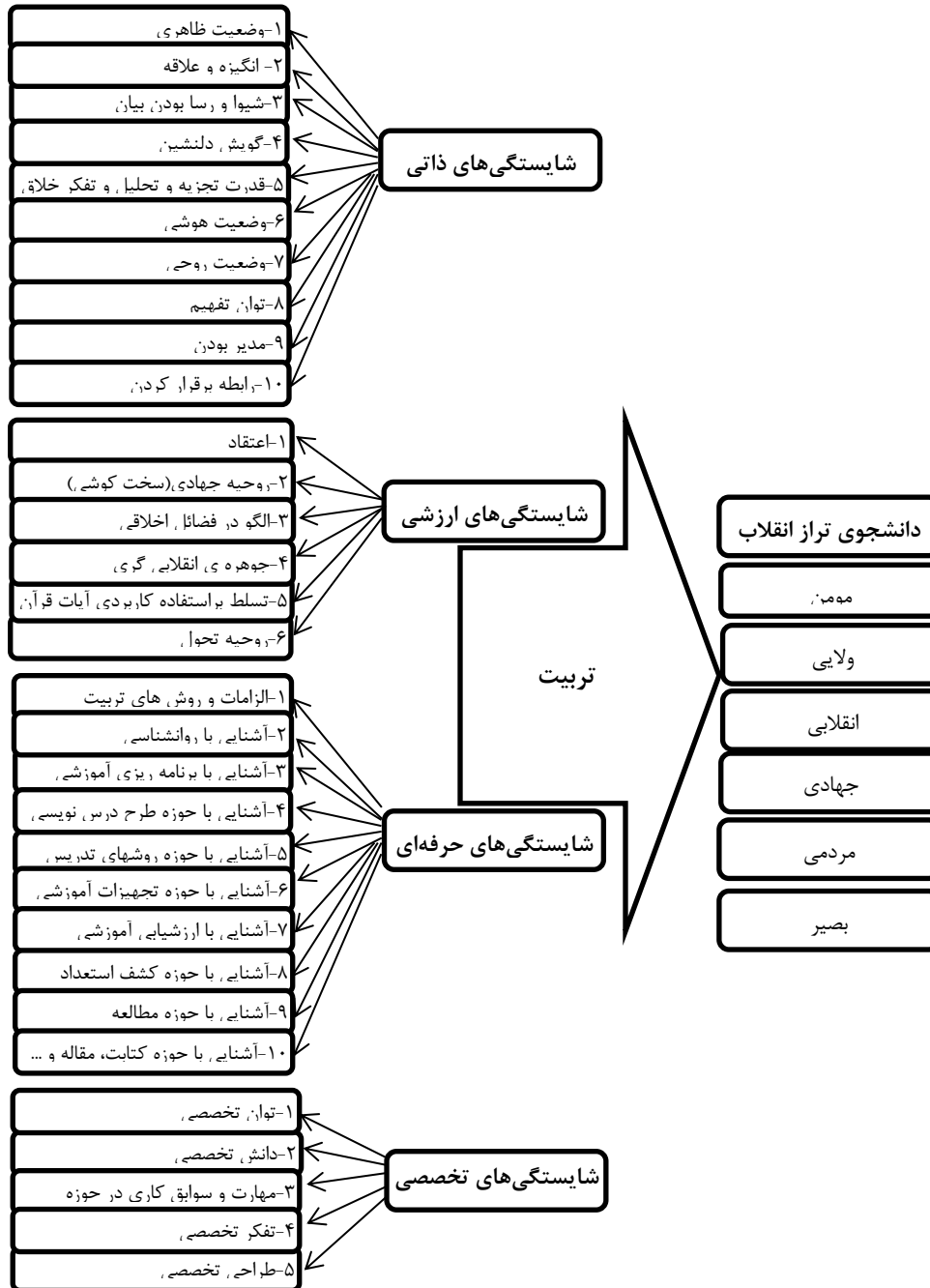
- از دوستان ولی فقیه در عرصه‌های مختلف حمایت و دفاع می‌کند.

- علیه انحرافات و خیانت‌های دشمنان ولی فقیه افشاگری و مقابله می‌کند.

- خود را برای ملاقات پروردگار، رسول و ولی خدا آماده می‌کند.
- مؤمنان را به حق و به صبر توأسی می‌کند.
- اوضاع و احوال مسلمانان و جامعه اسلامی را دیده بانی می‌کند و در برابر آن بی‌اعتنا نیست.
- ۳- مجاهد (مقاوم، صبور، شجاع، خستگی ناپذیر، ایثارگر، مخلص، متوکل، پرتلاش و کم هزینه) یعنی کوشش کننده، کسی که با دشمن جنگ کند (عمید، ۱۳۸۹: ۹۱۷).
- ویژگیهای رفتاری دانشجوی مجاهد این گونه است:
  - علیه فساد و تجاوز و ظلم، توطئه، مکر و فریب شیطان، منافقین، طاغوت و نظام سلطه افشاگری و روشنگری می‌کند.
  - برای مبارزه با شیطان، منافقان، طاغوت و نظام سلطه و حامیان آنها با تمام قدرت و توان تلاش می‌کند.
  - همه سختی‌ها و مشکلات و هزینه‌های جهاد با شیطان، منافقان، طاغوت و نظام سلطه را شجاعانه و سرسختانه تحمل می‌کند و تسلیم آنها نمی‌شود.
  - در مقابل دشمن مهاجم سرسخت و مقاوم و سازش ناپذیر است.
  - برای تحقق توحید، عدالت، معنویت و شریعت اسلامی در جامعه با تمام قدرت و توان تلاش می‌کند.
  - سرنوشت اسلام و جامعه اسلامی را بر سرنوشت خود مقدم می‌دارد و ترجیح می‌دهد و با جان، مال و آبروی خود در راه خدا مبارزه می‌کند.
- ۴- انقلابی (آرمانگرا، حق طلب، عدالت خواه، واقع بین، خلاق، مبتکر، بن بست شکن و تحول خواه) ویژگیهای رفتاری دانشجوی انقلابی این گونه است:
  - آگاهانه و هوشمندانه تحولات انقلاب اسلامی را رصد، تحلیل و ارزیابی می‌کند.
  - همیشه در مواضع انقلاب و هر جا که انقلاب متوقع باشد، حضوری فعال دارد.
  - برای کمک به شکل گیری نظام اسلامی و دولت اسلامی و جامعه اسلامی تلاش می‌کند.
  - برای تحقق ارزشهای انقلابی در نهاد مقدس و جامعه همواره تلاش می‌کند.
  - الگوی صحیح انقلابی بودن و سبک زندگی اسلامی را به جامعه ارائه می‌کند.
  - برای تحول همراه با پیشرفت نهاد، عاقلانه فکر، عالمانه برنامه ریزی، و عاشقانه اقدام می‌کند.
  - به همراه تکالیف تعریف شده سازمانی اکتفا نمی‌کند و از رسالت انقلابی خود استقبال می‌کند.

- پای تحقق انتظارات تحولی و تعالی‌بخش و پیشرفت درونزای نهاد ایستادگی می‌کند.
- فرصت توطئه و قدرت نمایی و میدان‌گردنگشی را از ایادی طاغوت و مخالفان ملت و کشور می‌گیرد.
- توطئه‌ها، مکر و نقشه‌های دشمنان انقلاب اسلامی را شناسایی و افشاء می‌کند.
- ۵- مردمی (حامی، خیرخواه، دلسوز، ناصح، امین، خادم، بسیج‌کننده و پیشبرنده مردم) ویژگی‌های رفتاری دانشجوی مردمی این‌گونه است:
  - روابط و تعاملات خود را با مردم براساس اخوت ایمانی تنظیم می‌کند.
  - به نیازمندان، محرومان و مستمندان بی‌منت انفاق و احسان و کمک می‌کند.
  - با مستضعفان و محرومان همنشین و همسفره می‌شود.
  - در فعالیتهای عام‌المنفعه مرتبط با مردم حاضر و فعال است.
  - مردم را در عمل به آموزه‌های اسلامی و تحقق ارزشهای انقلاب اسلامی ترغیب و هدایت می‌کند.
  - نسبت به ناهنجاری اعتقادی، اخلاقی و رفتاری جامعه بی‌اعتنا نیست و در جهت ریشه‌کن ساختن آنها تلاش می‌کند.
- مردم را در حل مسائل و تأمین نیازهای انقلاب اسلامی بسیج می‌کند.
- سرنوشت امت اسلامی را بر سرنوشت خود مقدم می‌دارد و ترجیح می‌دهد.
- ۶- بصیر (هوشمند، حق‌شناس، دشمن‌شناس، جریان‌شناس، تاریخ‌شناس، فتنه‌شناس و عبرت‌آموز)
  - بصیرت به معنای بینش، دانایی، زیرکی، عقل‌شاهد و حجت (عمید، ۱۳۸۹: ۲۳۴ و ۲۳۵) و در اصطلاح به معنای فهم و درک عمیق است که زمینه تشخیص حق از باطل و انتخاب راه درست از غلط را برای انسان فراهم می‌کند (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۰: ۹)
  - ویژگی‌های رفتاری دانشجوی بصیر این‌گونه است:
    - اجر و پاداش مجاهدت خود را در رسیدن به هدف الهی از خداوند متعال مستلث می‌کند.
    - برای دستیابی به هدف مقدس زندگی خویش پیوسته و امیدوارانه تلاش می‌کند.
    - گوش خود را بر صداها نمی‌بندد و وقتی شنید در رد و قبول شنیده‌ها می‌اندیشد.
    - از حوادث و تحولات فرصت‌طلبی به نفع شخصی خود نمی‌کند.
    - با حرکت به سمت خدا زنگارهای جلوی بصیرت خودش را می‌زداید و راه را برای ادامه حرکتش راحت‌تر می‌کند.

- در محاسبات خود هیچ‌گاه به دشمن و وعده‌های او اعتماد نمی‌کند.
  - در محاسبات خود همیشه به خدا، سنت‌های آفرینش و نیروهای خودی اعتماد می‌کند.
  - تلاش می‌کند تا انقلاب از مسیر اصلیش منحرف، و به ضد خودش تبدیل نشود.
  - از آرمانها، اهداف کلان و جهت‌گیریهای اصلی انقلاب دفاع می‌کند.
- با توجه به سند دانشگاه اسلامی در زمینه تربیت دانشجویان (نخبگانی عالم، معتقد، متشرع و متخلق و مهذب) و آخرین ابلاغ به دانشگاه درباره تربیت دانشجویان (مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر) و همپوشانی سند دانشگاه اسلامی با ابلاغ استادان، ملاکهای ابلاغیه ۲۹ آبان ماه سال ۱۳۹۰ مدنظر قرار می‌گیرد.

نمودار ۱: الگوی مفهومی

روش تحلیل داده‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش از آمار توصیفی (شامل شاخصهای گرایش به مرکز مثل میانگین و شاخص‌های پراکندگی مثل انحراف معیار) و آمار استنباطی (تحلیل رگرسیون برای بررسی سؤال اصلی و همبستگی پیرسون برای بررسی سؤالهای فرعی) کمک گرفته شده است. با استفاده از فن رایانه‌ای نسبت به ورودی صحیح اطلاعات به برنامه اطمینان حاصل شد.

جامعه آماری و نمونه مورد مطالعه

تمام استادان و فرماندهان و مدیران و مسئولان تربیتی یکی از مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح و دانشجویان که تعداد آنان ۱۹۷۶ نفر است. در نمونه آماری از کل مجموع ۳۱۹ نفر که پرسش‌نامه را تکمیل کرده‌اند، ۲۸۹ نفر دانشجو (تعداد دانش‌آموختگان ۱۳۳ نفر و تعداد محصلان ۱۵۶ نفر) و ۳۰ نفر استاد هستند.

تحلیل و تفسیر یافته‌های پژوهش

سؤال اصلی پژوهش

میزان اثرگذاری و اولویت شاخصهای رفتاری استادان بر ویژگیهای تربیتی دانشجوی تراز انقلاب چقدر است و الگوی مناسب در این راستا چیست؟

جدول ۱: شاخصهای مربوط به متغیر شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۴/۱۳۶۸	انحراف معیار	۰/۷۲۹۳	حداکثر	۵
میانه	۴/۳۱۶۷	دامنه تغییر	۳/۴۰	تعداد	۳۱۹
نما	۵/۰۰	حداقل	۱/۶۰		

جدول ۲: آزمون تی استیودنت متغیر شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان

متغیر	تعداد	میانگین	مقدار t	معناداری
شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان	۳۱۹	۴/۱۳۶۸	۲/۷۸۴۰	۰/۰۰۰

میزان اثرگذاری و اولویت شاخصهای رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

فرض آزمون فریدمن: بین میزان شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد. در بررسی فرضیه اصلی دو فرض H_0 و H_1 به این شرح، مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.

بین میزان شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود ندارد. H_0 :

بین میزان شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود دارد. H_1 :

تعداد	۳۱۹
کای اسکوئر	۵/۸۹۳
درجه آزادی	۵
معناداری	۰/۳۱۷

نتایج جدول نشان می‌دهد معناداری محاسبه شده برای عوامل بالا از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگتر است؛ لذا فرض صفر رد، و فرضیه تحقیق تأیید شد که بین میزان شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد.

جدول ۳: رتبه بندی میزان شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان

رتبه میانگین	شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان
۳/۶۶	برای تربیت دانشجویان مؤمن
۳/۴۶	برای تربیت دانشجویان ولایی
۳/۴۶	برای تربیت دانشجویان مجاهد
۳/۵۶	برای تربیت دانشجویان انقلابی
۳/۳۷	برای تربیت دانشجویان مردمی
۳/۵۰	برای تربیت دانشجویان بصیر

جدول ۴: شاخصهای مربوط به متغیر شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۴/۱۹۰۲	انحراف معیار	۰/۷۵۳۰۶	حداکثر	۵
میانه	۴/۳۸۸۹	دامنه تغییر	۳/۵۰	تعداد	۳۱۹
نما	۵/۰۰	حداقل	۱/۵۰		

جدول ۵: آزمون تی استیودنت متغیر شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان

متغیر	تعداد	میانگین	مقدار t	معنا داری
شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان	۳۱۹	۴/۱۹۰۲	۲۸/۲۲۸	۰/۰۰۰

فرض آزمون فریدمن: بین میزان تأثیر شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد. در بررسی فرضیه اصلی دو فرض H_0 و H_1 به این شرح، مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.

بین میزان شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود ندارد: H_0
 بین میزان شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود دارد: H_1

تعداد	۳۱۹
کای اسکوتر	۲۰/۷۶۸
درجه آزادی	۵
معناداری	۰/۰۰۱

نتایج جدول نشان می‌دهد معناداری محاسبه شده برای عوامل بالا از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر است؛ لذا فرض صفر تأیید، و فرضیه تحقیق رد شد که بین میزان شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود دارد به طوری که بیشترین میزان برای ۱ - تربیت دانشجویان مؤمن ۲ - تربیت دانشجویان مجاهد ۳ - تربیت دانشجویان ولایی ۴ - تربیت دانشجویان انقلابی ۵ - تربیت دانشجویان مردمی ۶ - تربیت دانشجویان بصیر است.

جدول ۶: رتبه بندی میزان شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان

رتبه میانگین	شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان
۳/۶۹	برای تربیت دانشجویان مؤمن
۳/۶۵	برای تربیت دانشجویان مجاهد
۳/۶۰	برای تربیت دانشجویان ولایی
۳/۴۶	برای تربیت دانشجویان انقلابی
۳/۳۱	برای تربیت دانشجویان مردمی
۳/۲۹	برای تربیت دانشجویان بصیر

جدول ۷: شاخصهای مربوط به متغیر شایستگی‌های حرفه‌ای مربیان برای تربیت دانشجویان

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۳/۹۲۵۲	انحراف معیار	۰/۷۸۰۶	شاخص	حداکثر
میان	۴/۰۶۶۷	دامنه تغییر	۳/۵۰	تعداد	۳۱۹
نما	۵/۰۰	حداقل	۱/۵۰		

میزان اثرگذاری و اولویت شاخصهای رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

جدول ۸: آزمون تی استیودنت متغیر شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان

متغیر	تعداد	میانگین	مقدار t	معنا داری
شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان	۳۱۹	۳/۹۲۵۲	۲۱/۱۶۹	۰/۰۰۰

فرض آزمون فریدمن: بین میزان شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد. در بررسی فرضیه اصلی دو فرض H_0 و H_1 به این شرح، مورد تحلیل و ارزیابی قرار می گیرد.

بین میزان شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود ندارد: H_0
 بین میزان شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود دارد: H_1

تعداد	۳۱۹
کای اسکوئر	۳/۳۲۲
درجه آزادی	۵
معناداری	۰/۶۵۰

نتایج جدول نشان می دهد معناداری محاسبه شده برای عوامل بالا از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگتر است؛ لذا فرض صفر رد، و فرضیه تحقیق تأیید شد که بین میزان شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد.

جدول ۹: رتبه بندی میزان شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان

رتبه میانگین	شایستگی های حرفه ای مربیان برای تربیت دانشجویان
۳/۶۰	برای تربیت دانشجویان مؤمن
۳/۵۹	برای تربیت دانشجویان ولایی
۳/۴۶	برای تربیت دانشجویان مجاهد
۳/۴۹	برای تربیت دانشجویان انقلابی
۳/۴۲	برای تربیت دانشجویان مردمی
۳/۴۵	برای تربیت دانشجویان بصیر

جدول ۱۰: شاخصهای مربوط به متغیر شایستگی های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۴/۰۷۴۱	انحراف معیار	۰/۷۵۶۲	حداکثر	۵
میان	۴/۱۶۶۷	دامنه تغییر	۳/۴۰	تعداد	۳۱۹
نما	۵/۰۰	حداقل	۱/۶۰		

جدول ۱۱: آزمون تی استیودنت متغیر شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان

متغییر	تعداد	میانگین	مقدار t	معنا داری
شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان	۳۱۹	۴/۰۷۴۱	۲۵/۳۶۷	۰/۰۰۰

فرض آزمون فریدمن: بین میزان تأثیر شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود ندارد. در بررسی فرضیه اصلی دو فرض H_0 و H_1 به این شرح، مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.

بین میزان شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود ندارد: H_0

بین میزان شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه تفاوت معناداری وجود دارد: H_1

تعداد	۳۱۹
کای اسکوئر	۱۲/۱۱۹
درجه آزادی	۵
معناداری	۰/۳۳۰

نتایج جدول نشان می‌دهد معناداری محاسبه شده برای عوامل بالا از معناداری در سطح آلفای ۰,۰۵ کوچکتر است؛ لذا فرض صفر تأیید، و فرضیه تحقیق رد شد که بین میزان شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان در شش حوزه مؤمن، ولایی، مجاهد، انقلابی، مردمی و بصیر تفاوت وجود دارد به طوری که بیشترین میزان برای ۱ - تربیت دانشجویان مجاهد ۲ - تربیت دانشجویان مؤمن ۳ - تربیت دانشجویان بصیر ۴ - تربیت دانشجویان ولایی ۵ - تربیت دانشجویان انقلابی ۶ - تربیت دانشجویان مردمی است.

جدول ۱۲: رتبه بندی میزان شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان

رتبه میانگین	شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان
۳/۷۱	برای تربیت دانشجویان مجاهد
۳/۵۵	برای تربیت دانشجویان مؤمن
۳/۴۹	برای تربیت دانشجویان بصیر
۳/۴۸	برای تربیت دانشجویان ولایی
۳/۴۴	برای تربیت دانشجویان انقلابی
۳/۳۲	برای تربیت دانشجویان مردمی

میزان اثرگذاری و اولویت شاخصهای رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجویان تراز انقلاب اسلامی و...

فرض آزمون فریدمن: بین میزان چهار بعد شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان تفاوت وجود ندارد.

در بررسی فرضیه اصلی دو فرض H_0 و H_1 به این شرح، مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.
بین میزان چهار بعد شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان تفاوت معناداری وجود ندارد. H_0
بین میزان چهار بعد شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد. H_1

تعداد	۳۱۹
کای اسکوئر	۹۲/۳۷۲
درجه آزادی	۵
معناداری	۰/۰۰۰

نتایج جدول نشان می‌دهد معناداری محاسبه شده برای عوامل بالا از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر است؛ لذا فرض صفر تأیید، و فرضیه تحقیق رد شد که بین میزان چهار بعد شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان تفاوت وجود دارد به طوری که بیشترین میزان شایستگی به ترتیب برای ۱ - شایستگی‌های ارزشی ۲ - شایستگی‌های ذاتی ۳ - شایستگی‌های حرفه‌ای ۴ - شایستگی‌های تخصصی است.

جدول ۱۳: رتبه بندی میزان شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان

رتبه میانگین	شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان
۲/۹۴	شایستگی‌های ارزشی مربیان برای تربیت دانشجویان
۲/۵۵	شایستگی‌های ذاتی مربیان برای تربیت دانشجویان
۲/۵۱	شایستگی‌های تخصصی مربیان برای تربیت دانشجویان
۱/۹۹	شایستگی‌های حرفه‌ای مربیان برای تربیت دانشجویان

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی مؤمن: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه استادان

طبق جدول ذیل است:

معناداری	گویه‌های اثر گذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی مؤمن
۰/۷۱۸ ۰/۷۱۰ ۰/۷۰۹ ۰/۷۰۶	قدرت تجزیه و تحلیل و تفکر خلاق وضعیت هوشی نوع گویش دلنشین و شیوا و رسا بودن بیان انگیزه و علاقه	ذاتی	
۰/۷۷۳ ۰/۷۳۰ ۰/۷۲۸ ۰/۷۲۴ ۰/۷۱۶	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی) روحیه جهادی (سختکوش، ایثار، خطر پذیر) جوهره انقلابی‌گری (مدافع ارزشها) استفاده کاربردی آیات قرآن مرتبط با رشته تخصصی روحیه تحول و نوآندگی	ارزشی	
۰/۷۶۷ ۰/۷۵۲ ۰/۷۳۴ ۰/۷۳۰ ۰/۷۱۱ ۰/۷۰۰	آشنایی با حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی آشنایی با کتابت جزوه، مقاله و کتاب آشنایی با روانشناسی (مخاطب شناسی) آشنایی با حوزه روشها و فنون تدریس	حرفه‌ای	
۰/۷۴۶ ۰/۷۳۸ ۰/۷۲۰ ۰/۷۱۳	تفکر تخصصی (ارائه راهکار، اصلاح فرایند طراحی) دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص) مهارت و سوابق کاری در حوزه مرتبط با تخصص طراحی تخصصی (دوره ها و اردوها و تمرینات)	تخصصی	

میزان اثرگذاری و اولویت‌های رهنمای استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی مجاهد: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه مربیان

طبق جدول ذیل است:

معناداری	گویه‌های اثرگذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی مجاهد
۰/۷۳۸ ۰/۷۲۱ ۰/۷۰۶ ۰/۷۰۰	وضعیت هوشی وضعیت ظاهری قدرت تجزیه و تحلیل و تفکر خلاق مدیر بودن، جذب‌ه داشتن	ذاتی	
۰/۷۶۰ ۰/۷۳۱ ۰/۷۴۷ ۰/۷۰۸	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی) جوهره انقلابی‌گری (مدافع ارزشها) روحیه جهادی (سختکوش، ایثار، خطر پذیر) روحیه تحول و نوآندگی	ارزشی	
۰/۷۵۴ ۰/۷۳۱ ۰/۷۲۴ ۰/۷۳۶ ۰/۷۱۸	آشنایی با حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی آشنایی با کتابت جزوه، مقاله و کتاب آشنایی با حوزه طرح درس نویسی	حرفه‌ای	
۰/۷۲۹ ۰/۷۵۹ ۰/۷۳۵	تفکر تخصصی (ارائه راهکار، اصلاح فرایند طراحی) دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص) مهارت و سوابق کاری در حوزه مرتبط با تخصص	تخصصی	

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی انقلابی: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه مربیان

طبق جدول ذیل است:

معناداری	گویه‌های اثرگذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی انقلابی
۰/۷۶۷ ۰/۷۰۰	وضعیت روحی و روانی وضعیت هوشی	ذاتی	
۰/۷۰۳ ۰/۷۵۶ ۰/۷۳۷	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی) روحیه جهادی (سختکوش، ایثار، خطر پذیر) روحیه تحول و نوآندگی	ارزشی	
۰/۷۰۱ ۰/۷۶۰ ۰/۷۴۸ ۰/۷۰۳ ۰/۷۱۲	آشنایی با حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی آشنایی با کتابت جزوه، مقاله و کتاب آشنایی با حوزه طرح درس نویسی	حرفه‌ای	
۰/۷۳۷ ۰/۷۲۶	دانش تخصصی (تحصیلات متناسب) طراحی تخصصی (دوره‌ها و اردوها و تمرینات)	تخصصی	

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی ولایی: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه مریان

طبق جدول ذیل است:

معناداری	گویه‌های اثر گذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی ولایی
۰/۷۱۶	وضعیت هوشی	ذاتی	
۰/۷۱۲	وضعیت ظاهری		
۰/۷۰۱	شیوا و رسا بودن بیان		
۰/۷۳۹	قدرت تجزیه و تحلیل و تفکر خلاق		
۰/۷۱۴	مدیر بودن، جذب داشته‌ها		
۰/۷۲۴	نوع گویش دلنشین		
۰/۷۰۰	رابطه برقرار کردن، رفیق شدن		
۰/۷۰۳	انگیزه و علاقه		
۰/۷۵۵	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی)	ارزشی	
۰/۷۴۳	جوهره انقلابی‌گری (مدافع ارزشها)		
۰/۷۲۹	استفاده کاربردی آیات قرآن مرتبط با رشته تخصصی		
۰/۷۳۰	روحیه تحول و نوآندگی		
۰/۷۸۶	آشنایی با حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش	حرفه‌ای	
۰/۷۴۷	آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد		
۰/۷۰۵	آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی		
۰/۷۱۵	آشنایی با کتابت جزوه، مقاله و کتاب		
۰/۷۰۰	آشنایی با حوزه روشها و فنون تدریس		
۰/۷۴۴	تفکر تخصصی (ارائه راهکار، اصلاح فرایند طراحی)	تخصصی	
۰/۷۲۱	دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص)		
۰/۷۳۳	مهارت و سوابق کاری در حوزه مرتبط با تخصص		

میزان اثرگذاری و اولویت‌های رهنمای استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی بصیر: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه مربیان

طبق جدول ذیل است:

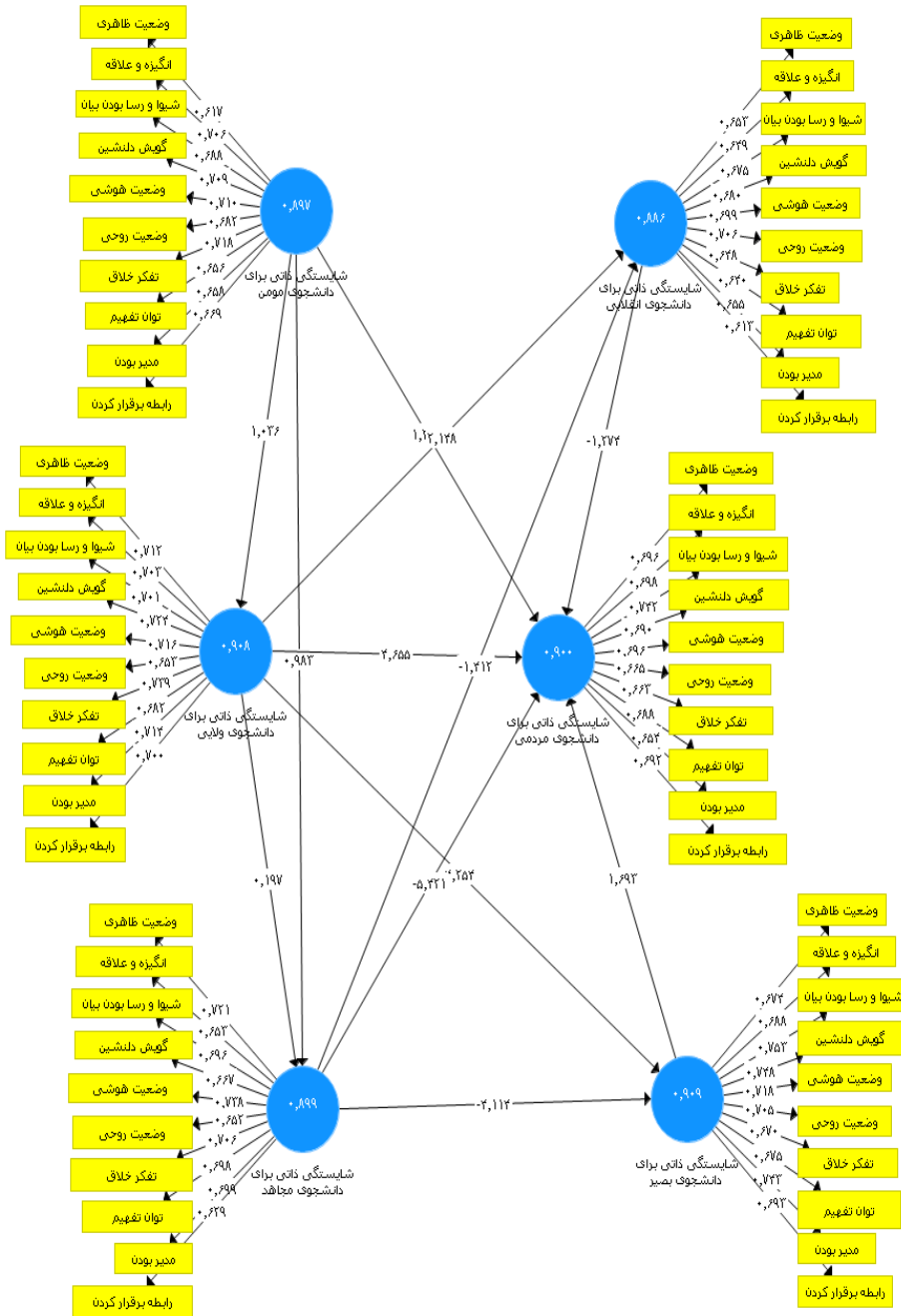
معناداری	گویه‌های اثرگذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی بصیر
۰/۷۵۳	شیوا و رسا بودن بیان	ذاتی	
۰/۷۴۸	نوع گویش دلنشین		
۰/۷۴۳	مدیر بودن، جذب‌ه داشتن		
۰/۷۱۸	وضعیت هوشی		
۰/۷۰۵	وضعیت روحی، روانی		
۰/۷۴۲	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی)	ارزشی	
۰/۷۹۰	روحیه جهادی (سخت کوش، ایثار، خطر پذیر)		
۰/۷۶۲	اعتقاد (مؤمن، دارای بصیرت دینی، تکلیف‌گرا)		
۰/۷۴۱	جوهره انقلابی‌گری (مدافع ارزشها)		
۰/۷۵۴	روحیه تحول و نوآندگی		
۰/۷۶۰	آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد	حرفه‌ای	
۰/۷۷۱	آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی		
۰/۷۷۱	آشنایی با حوزه روشها و فنون تدریس		
۰/۷۳۴	آشنایی با الزامات و روشهای تربیت		
۰/۷۲۲	آشنایی با کتابت جزوه		
۰/۷۵۴	آشنایی با روانشناسی		
۰/۷۲۲	آشنایی با برنامه ریزی آموزشی		
۰/۷۲۰	آشنایی با طرح درس نویسی		
۰/۷۱۹	آشنایی با حوزه تجهیزات		
۰/۷۱۰	آشنایی با حوزه مطالعه		
۰/۷۵۸	طراحی تخصصی (دوره‌ها و اردوها و تمرینات)	تخصصی	
۰/۷۰۰	توان تخصصی (قدرت بدنی متناسب با تخصص)		
۰/۸۰۷	دانش تخصصی (تحصیلات متناسب با تخصص)		
۰/۷۹۲	مهارت و سوابق کاری در حوزه مرتبط با تخصص		

پاسخ این مقاله برای تربیت دانشجوی مردمی: بیشترین تأثیر از بین سی‌ویک گویه پرسشنامه مریان

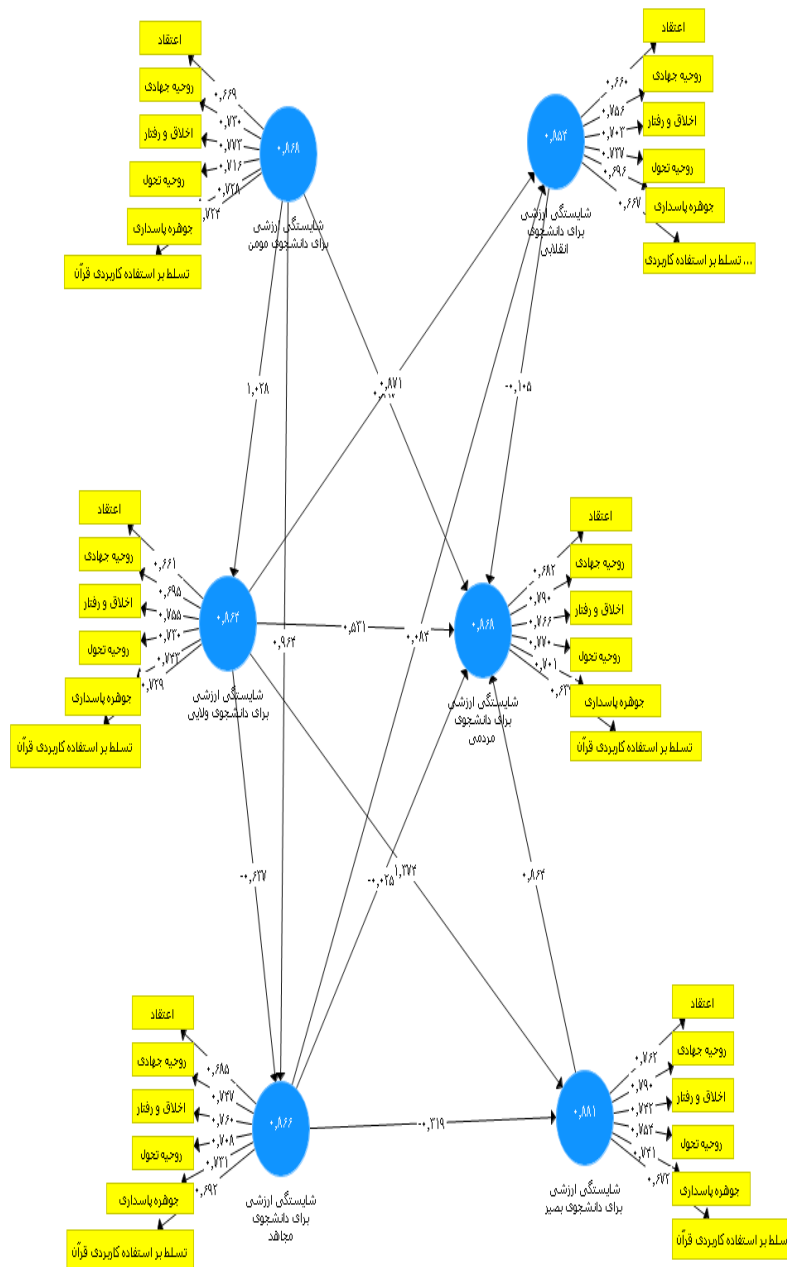
طبق جدول ذیل است:

معناداری	گویه‌های اثر گذار	نوع رفتار	برای تربیت دانشجوی مردمی
۰/۷۴۲	شیوا و رسا بودن بیان	ذاتی	
۰/۷۹۰	روحیه جهادی (سختکوش، خطر پذیر)	ارزشی	
۰/۷۶۶	اخلاق و رفتار (الگو در فضایل اخلاقی)		
۰/۷۰۱	جوهره انقلابی‌گری (مدافع ارزشها)		
۰/۷۷۰	روحیه تحول و نوپندگی		
۰/۷۱۰	آشنایی با حوزه مطالعه، تحقیق و پژوهش	حرفه‌ای	
۰/۷۷۱	آشنایی با ارزشیابی تربیتی، آموزشی		
۰/۷۷۱	آشنایی با حوزه طرح درس نویسی		
۰/۷۲۲	آشنایی با کتابت جزوه، مقاله و کتاب		
۰/۷۶۷	آشنایی با روانشناسی (مخاطب شناسی)		
۰/۷۶۷	شناخت حوزه علوم تربیت انسانی		
۰/۷۱۹	آشنایی با حوزه تجهیزات آموزشی		
۰/۷۶۰	آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد		
۰/۷۹۱	دانش تخصصی (تحصیلات متناسب)	تخصصی	
۰/۷۰۹	توان تخصصی (قدرت بدنی متناسب)		
۰/۷۴۵	طراحی تخصصی (دوره ها و اردوها)		
۰/۷۵۶	مهارت و سوابق کاری مرتبط با تخصص		
۰/۷۳۶	تفکر تخصصی		

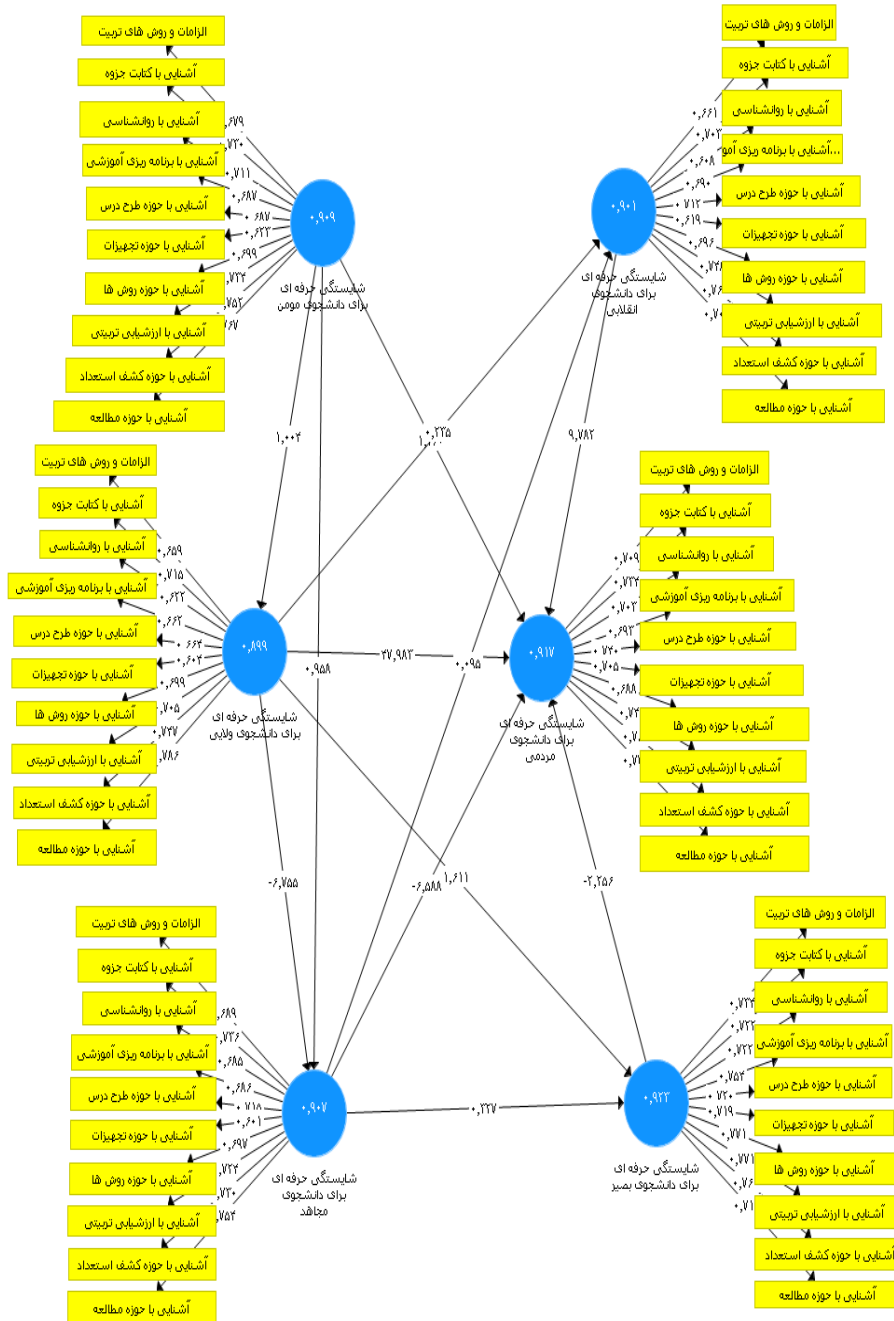

نمودار ۲: الگوی پیشنهادی (برآمده از تحلیل مسیر) گویه‌های مؤلفه ذاتی

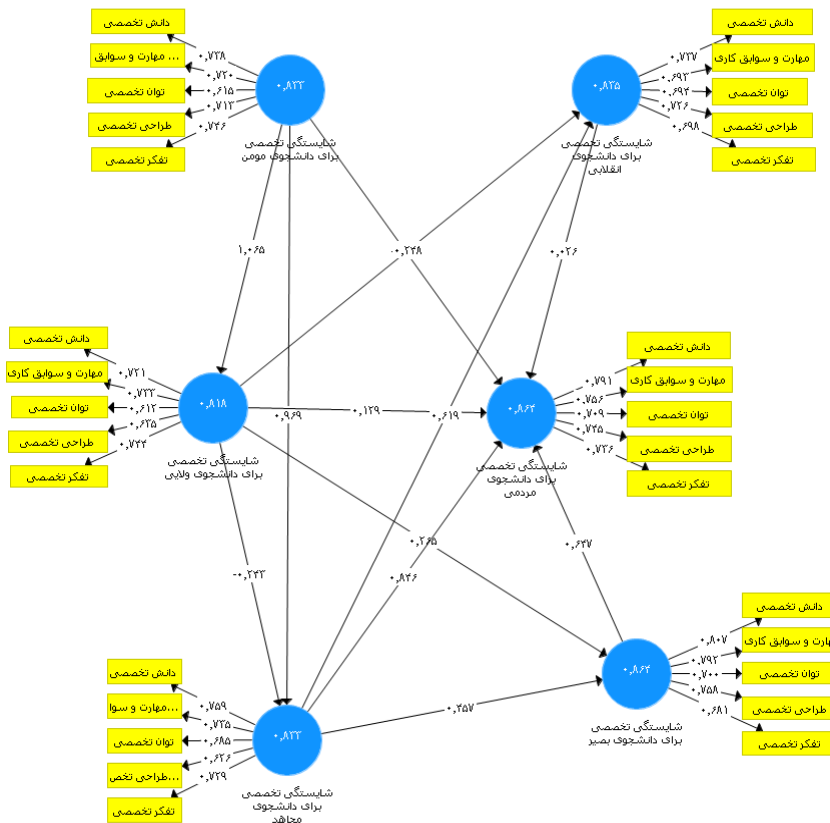

نمودار ۳: الگوی گویه‌های مؤلفه ارزشی استادان

میزان اثرگذاری و اولویت‌ناخ‌های رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

نمودار ۴: الگوی گویه‌های مؤلفه حرفه‌ای استادان

نمودار ۵: الگوی گویه‌های مؤلفه تخصصی استادان

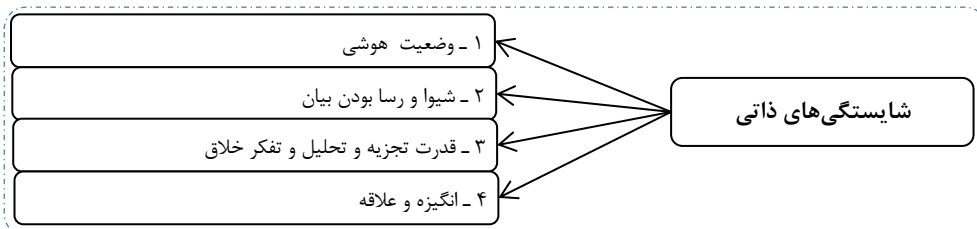
به منظور بررسی نتایج به جدول ضرایب^۱ مراجعه، و سطح معناداری هر متغیر بررسی شد. اگر سطح هر متغیر مستقل پیش‌بین از ۰/۷۰ بیشتر باشد، نتیجه این می‌شود که تأثیر آن متغیر بر میزان شایستگی‌های مریبان تأیید می‌شود و آن متغیر می‌تواند به طور معناداری تغییرات میزان شایستگی‌های مریبان را پیش‌بینی کند.

مطابق نتایج تحلیل مسیر موجود:

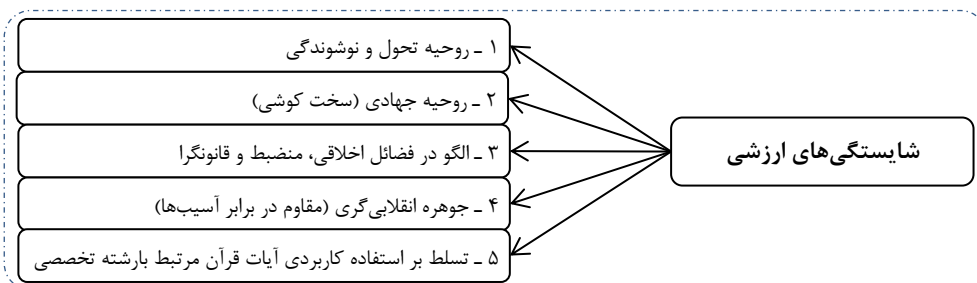
از شایستگی‌های ذاتی مریبان وضعیت هوشی، قدرت تجزیه و تحلیل، انگیزه و علاقه و شیوا و رسا بودن بیان بیشترین تأثیر را در تربیت دانشجویان می‌گذارد.

1. Coefficients

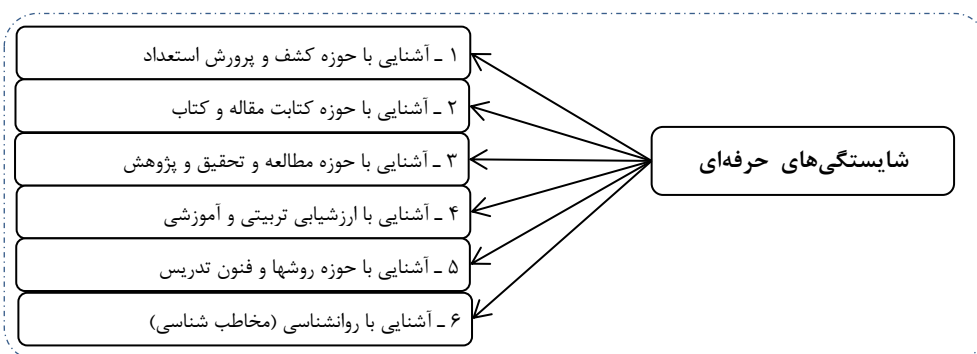
میزان اثرگذاری و اولویت‌های رفتاری استادان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و...

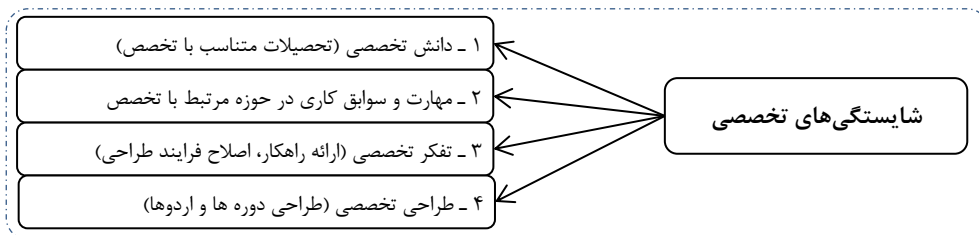
از شایستگی‌های ارزشی مربیان روحیه تحول و نوشوندگی، روحیه جهادی (سختکوشی)، الگو در فضایل اخلاقی، تسلط بر استفاده کاربردی آیات قرآن مرتبط با بحث و جوهره انقلابی‌گری بیشترین تأثیر را در تربیت دانشجویان می‌گذارد.

از شایستگی‌های حرفه‌ای مربیان آشنایی با حوزه کشف و پرورش استعداد، آشنایی با حوزه کتابت مقاله و کتاب، آشنایی با حوزه مطالعه و تحقیق و پژوهش، آشنایی با ارزشیابی تربیتی و آموزشی، آشنایی با حوزه روانشناسی و آشنایی با حوزه طرح درس نویسی بیشترین تأثیر را در تربیت دانشجویان می‌گذارد.

از شایستگی‌های تخصصی مربیان تحصیلات، مهارت، طراحی تخصصی و تفکر تخصصی بیشترین تأثیر را در تربیت دانشجویان می‌گذارد.

لذا در کل بین میزان چهار بعد شایستگی‌های مربیان برای تربیت دانشجویان تفاوت وجود دارد به طوری که بیشترین میزان شایستگی به ترتیب برای ۱ - برای شایستگی‌های ارزشی ۲ - برای شایستگی‌های ذاتی ۳ - برای شایستگی‌های حرفه‌ای ۴ - برای شایستگی‌های تخصصی است.

کتابنامه:

۱. قرآن مجید (۱۳۷۱). ترجمه عبدالمحمد آیتی. ویراستار استوار موسی. تهران: انتشارات سروش.
۲. نهج البلاغه. ترجمه محمد دشتی. تهران: انتشارات گلستان ادب.
۳. زمخشری، محمود ابن عمر (بی تا). تفسیر کشاف. ج ۳. ترجمه مسعود انصاری (۱۳۸۹). تهران: نشر ققنوس.
۴. اسکمپ، ریچارد (۱۳۶۲). فهم رابطه‌ای و فهم ابزاری. ترجمه رضا حیدری قزلجه و زهرا گویا. مجله رشد آموزش ریاضی. ش ۱۸.
۵. افخمی اردکانی، محمد علی (۱۳۸۶). تبیین روشهای تربیت اجتماعی در نهج البلاغه. فصلنامه نهج البلاغه. ش ۲۱ - ۲۲.
۶. ای، ایرج (۱۳۷۳). بررسی نظر اولیای دانش‌آموزان و معلمان سال سوم راهنمایی پیرامون ویژگیهای یک معلم خوب در مدارس دولتی و غیرانتفاعی شهر شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
۷. بابایی، محمدباقر (۱۳۹۵). سبک فرماندهی در فرهنگ علوی. تهران: انتشارات دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام.

۸. بابایی، محمدباقر (۱۳۸۴). مبانی استراتژیک فرهنگی از دیدگاه امام علی علیه‌السلام. تهران: مجتمع ناشران.
۹. باقری، خسرو (۱۳۹۰). نگاهی دوباره به تربیت اسلامی. تهران: مدرسه.
۱۰. حاجی‌ده‌آبادی، محمدعلی (۱۳۷۷). درآمدی بر نظام تربیتی اسلام. قم: دفتر تحقیقات و تدوین کتب درسی مرکز جهانی علوم اسلامی.
۱۱. حاجتی، سیدمحمدباقر (۱۳۸۵). اسلام و تعلیم و تربیت. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۱۲. داوودی، محمد (۱۳۸۳). سیره تربیتی پیامبر صلی‌الله و اهل بیت علیهم‌السلام. ج ۲. زیر نظر علیرضا اعرافی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۳. دلشادتهرانی، مصطفی (۱۳۸۰). سیری در تربیت اسلامی. تهران: نشر و تحقیقات ذکر.
۱۴. دلشادتهرانی، مصطفی (۱۳۸۵). سیری در تربیت اسلامی. چ سوم. تهران: انتشارات دریا.
۱۵. صانعی، سیدمهدی (۱۳۷۸). پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی. چ بیست و سوم. مشهد: انتشارات سناباد.
۱۶. علم‌الهدی، جمیله (۱۳۸۶). فلسفه تعلیم و تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی.
۱۷. عمید، حسن (۱۳۸۹). فرهنگ عمید. چ دوم. تهران: انتشارات امیرکبیر.
۱۸. فیاضی، علی؛ آشتیانی، محسن (۱۳۷۵). مبانی تربیت و اخلاق اسلامی. قم: روحانی.
۱۹. فلسفه تربیت جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۷). سند ملی آموزش و پرورش.
۲۰. فلسفه تربیت رسمی و عمومی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۸). سند ملی آموزش و پرورش.
۲۱. قرائتی، عبد‌العلی (۱۳۷۳). منطق آموختن. اصفهان: بابک.
۲۲. گروه علوم تربیتی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (۱۳۸۸). مجموعه مقالات تربیتی. قم: مؤسسه امام خمینی.
۲۳. گروه نویسندگان (۱۳۸۸). تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر. قم: مؤسسه امام خمینی.
۲۴. گروه نویسندگان (۱۳۸۴). فلسفه تعلیم و تربیت. ج ۱. قم: دفتر همکاری حوزه و دانشگاه.
۲۵. گویا، مریم (۱۳۸۴). محقق معلم یا معلم محقق. مجله رشد آموزش ریاضی. شماره ۱۷.

۲۶. مطهری، مرتضی (۱۳۷۳). تعلیم و تربیت در اسلام. تهران: صدرا.
۲۷. مطهری، مرتضی (۱۳۸۳). مجموعه آثار. قم: صدرا. ج ۲۲.
۲۸. مظاهری، حسین (۱۳۷۶). ویژگیهای معلم خوب. چ پنجم. قم: انتشارات خلاق.
۲۹. معین، محمد (۱۳۸۱). فرهنگ فارسی معین. تهران: آدنا.
۳۰. موریس، ریچارد (۱۳۶۹). اصلاح رفتار کودکان استثنائی. ترجمه سوسن سیف. تهران: وحید.
۳۱. مهدی‌زاده، حسین (۱۳۸۳). آئین عقل‌ورزی. قم: مؤسسه امام خمینی.
۳۲. میثاقیان اردکانی، ضیاء (۱۳۵۸). تحقیق درباره خصوصیات معلم خوب از نظر دانش‌آموزان دبستان‌ها و دبیرستان‌های شیراز و معلمان آنها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی. شیراز: دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
۳۳. نیکنامی، مصطفی (۱۳۷۹). مقایسه ویژگیهای معلمان خوب و اثربخش. فصلنامه روان‌شناسی و علوم تربیتی. دوره دوم.
۳۴. هرگنجان، بی‌آر؛ والسون، ام‌اچ (۱۳۷۸). مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری. ترجمه علی اکبر سیف. تهران: دوران.

1. Scamp.(1989).Intelligence and unverstanding Mathematics in the primary school Landom : Ruth
2. <http://www.vajehyab.com>
3. <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/120101>
4. <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/804391>
5. <http://www.golbahar-toorneini.blogfa.com/cat>